

به نام خدا
وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور

برآکنش گیاهان دارویی استان یزد

نویسنده

ودود صمدی اصل

با همکاری:

محمد فیاض، مهردادخت نجف‌پور نوایی، عباس زارع‌زاده، فاطمه سفیدکن، سید یاسین حسین‌زاده

۱۳۹۳

این طرح با حمایت مالی ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و طب ایرانی (معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری) اجرا شده است.

سرشناسه	صمدی اصل، ودود
عنوان و نام پدیدآور	: پراکنش گیاهان دارویی استان یزد/ نویسنده ودود صمدی اصل، با همکاری محمد فیاض ... (و دیگران).
مشخصات نشر	: تهران: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۹۳ ص: مصور (رنگی)، جدول، نمودار (رنگی)، ۲۹*۲۲ س م.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۳-۳۶۸-۰
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: با همکاری محمد فیاض، مهردادخت نجف‌پورنوايي، عباس زارع‌زاده، فاطمه سفیدکن، سید طه یاسین حسین‌زاده
موضوع	: گیاهان دارویی - ایران - یزد (استان) - نقشه‌ها
شناسه افزوده	: فیاض، محمد، ۱۳۳۵
شناسه آفر	: موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
رده‌بندی جنگ	: ۱۳۹۳ ص ۹ الف/QK۹۹
رده‌بندی دی‌سی	: ۵۸۱/۶۳۴۰۹۵۵۹۲۲
شماره کتابشناختی	: ۳۵۸۵/۱
کمیته انتشارات	
عادل جلیلی، استاد پژوهش	نامنه سفیدکن، استاد پژوهش
مصطفی جعفری، دانشیار پژوهش	مرحوم فیاض، استاد پژوهش
پرویز باباخانلو، دانشیار پژوهش	محمد زارع‌زاده، دانشیار پژوهش
شناسنامه	
نام کتاب	: پراکنش گیاهان دارویی استان یزد
تالیف	: مهندس ودود صمدی اصل با همکاری مهندس محمد فیاض، مهندس مهردادخت نجف‌پور نوایی، مهندس عباس زارع‌زاده، دکتر فاطمه سفیدکن و مهندس سید طه یاسین حسین‌زاده
ویراستاران علمی	: دکتر محمد حسین لباسچی و دکتر مصطفی اسدی
ویراستار ادبی	: اصغر احمدی
ناظر فنی چاپ	: سید محسن صادقیان مطهر
از انتشارات	: مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور
سال انتشار	: ۱۳۹۳
نوبت چاپ	: اول
شمارگان	: ۱۰۰۰
چاپخانه	: سرمدی
قیمت	: ۳۰۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۳-۳۶۸-۰

فهرست مطالب

۱		۱. مقدمه
۲		۲. گیاهان دارویی
۳		۳. خصوصیات عمومی استان یزد
۴		۴. وضعیت گیاهان دارویی استان یزد
۱۰		۵. تشریح گیاهان دارویی استان یزد
۱۰		بومادران جنوبی <i>Achillea eriophora</i>
۱۰		بومادران <i>Achillea wilhelmsii</i>
۱۳		لبدیزی بوته‌ای <i>Ajuga chamaecitrus</i>
۱۵		خارشتر <i>Alhagi persarum</i>
۱۷		بادام کوهی <i>Amygdalus scoparia</i>
۱۷		بادام خاکستری <i>Amygdalus eburnea</i>
۲۰		بادام برگ سنجدی <i>Amygdalus elaeagnifolia</i>
۲۰		تنگرس <i>Amygdalus lycioides</i>
۲۳		درمنه کوهی <i>Artemisia aucheri</i>
۲۳		درمنه دشتی <i>Artemisia sieberi</i>
۲۶		زرشک <i>Berberis integerrima</i>
۲۶		زیره سیاه <i>Bunium persicum</i>
۲۹		کور، علف مار <i>Capparis spinosa</i>
۲۹		کیسه کشیش <i>Capsella bursa-pastoris</i>
۳۲		گل گندم بوته‌ای <i>Centaurea virgata</i>
۳۲		هندوانه ابو جهل <i>Citrallus colocynthis</i>
۳۵		کاه مکی، پوتار <i>Cymbopogon olivieri</i>
۳۵		سیاه گینه <i>Dendrostellera lessertii</i>
۳۸		وشت، وشا <i>Dorema ammoniacum</i>
۳۸		خوشاریزه <i>Echinophora platyloba</i>
۴۱		ارمک <i>Ephedra intermedia</i>
۴۱		هوم، هوما <i>Ephedra pachyclada</i>
۴۴		ارمک بیابانی <i>Ephedra strobilacea</i>

۴۴		<i>Eremurus persicus</i>	سریش ایرانی
۴۷		<i>Ferula assa-foetida</i>	آنقوزه
۴۷		<i>Ferula hirtella</i>	کمای بیابانی
۵۰		<i>Ferula ovina</i>	کما
۵۰		<i>Ferulago contracta</i>	چویل خوشه‌ای
۵۳		<i>Hyoscyamus pusillus</i>	بذرالبنج کوتاه
۵۳		<i>Iris songarica</i>	زنبق بیابانی
۵۶		<i>Nepeta persica</i>	پونه‌سای ایرانی
۵۶		<i>Peganum harmala</i>	اسفند
۵۹		<i>Phlomis olivacea</i>	گوبره
۵۹		<i>Pistacia atlantica</i>	بنه
۶۲		<i>Pistacia kashgaria</i>	خینجیوکی
۶۲		<i>Pistacia taurica</i>	جامشیر
۶۵		<i>Rheum ribes</i>	ریواس
۶۵		<i>Rosa beggeriana</i>	رز سفید
۶۸		<i>Salvia eremophila</i>	مریم‌گلی بیابانی
۶۸		<i>Salvia macrosiphon</i>	مریم‌گلی لوله‌ای
۷۱		<i>Salvia mirzayanii</i>	مریم‌گلی
۷۱		<i>Stachys inflata</i>	سنبله‌ای ارغوانی
۷۴		<i>Teucrium polium</i>	مریم‌نخودی
۷۴		<i>Tribulus terrestris</i>	خارخسک
۷۷		<i>Zataria multiflora</i>	آویشن شیرازی
۷۷		<i>Zosimia absinthifolia</i>	
۸۰			شرح سایر گونه‌های دارویی استان:
۹۱			منابع مورد استفاده:

۱. مقدمه

گیاهان دارویی و صنعتی در کشور ایران به تبع دامنه وسیع تغییرات آب و هوایی که نواحی اکولوژیک مختلفی را شکل داده است از تنوع قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. به اعتبار وجود چنین شرایطی انتظار می‌رود تنوع گونه‌ای قابل ملاحظه و به بیان دیگر ظرفیت مناسبی از گیاهان دارویی و صنعتی در کشور فراهم باشد. بهره‌برداری پایدار از این ظرفیت، برای تحقق اهداف توسعه کشور در زمینه‌های ارتقاء سلامت، ایجاد درآمد و همچنین ایجاد اشتغال امری است که ابتدا نیازمند دستیابی به شناختی یکپارچه از چنین ظرفیتی است تا بتوان بر مبنای آن با در اختیار داشتن اطلاعات لازم در خصوص مدیریت و هدایت طرح‌ها و پروژه‌های گیاهان دارویی و صنعتی از آن استفاده نمود.

با عنایت به اهمیت شایستگی بومی‌نگار با هدف حفظ و نگهداری گونه‌های گیاهی، به‌ویژه گونه‌های گیاهی مفید ازجمله گیاهان دارویی و صنعتی، پروژه ملی تهیه نقشه پراکنش گیاهان دارویی و صنعتی با همکاری و همفکری ستاد توسعه علوم و فناوری گیاهان دارویی و صنایع غذایی و دارویی و در کل کشور اجرا شد. اجرای این پروژه تحقیقاتی توسط مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور، کار عملی شدن قدم‌های بعدی را تا رسیدن به پروژه‌هایی که توان آثار آن را در اقتصاد ملی و توسعه کشور مشاهده نمود، فراهم کرد.

از مطالعاتی که در سطح کشور درباره جمع‌آوری گیاهان توسط گیاهشناسان ایرانی و خارجی صورت گرفته است، می‌توان به فلور ایران (Parsa, 1942-50, Parsa, 1952-81)، فلور ایرانیکا (Rechinger, 1363-2000)، فلور اورینتالیس (Biossier, 1967-1888)، رستنی‌های ایران (مبین، ۱۳۵۴)، فلور ایران (اسدی و همکاران ۹۲-۱۳۶۷)، گون‌های ایران (معصومی، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۴) و مطالعه فلور و رستنی‌های ایران (Leonard, 1981-92) و غیره اشاره کرد. (به نقل از کریمیان، ۱۳۸۴). همچنین فلور تعدادی از استان‌ها، ازجمله یزد، مازندران، خوزستان (مظفریان، ۱۳۷۸) و ایلام (مظفریان، ۱۳۸۷)، تاکنون منتشر شده است. استان خشک و بیابانی یزد با وجود داشتن شرایط نامساعد اقلیمی دارای توانمندیها و استعدادهای قابل توجهی نیز می‌باشد. بدیهی است ارزش پوشش گیاهی از ایران مرکزی، در کنار کویرهای لوت و مرکزی بیش از حد زیاد است.

تحقیق حاضر نتیجه جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات موجود و تهیه نقشه‌های مربوط به پراکنش و توزیع جغرافیایی گونه‌های دارویی شناخته شده در استان یزد می‌باشد که براساس اطلاعات موجود در شیت‌های نقشه‌های ۱:۲۵۰۰۰ یزد، کاشمر، جندق، معدن چاه سرب، فردوس، خور، فرخی، طبس، بشرویه، نائین، کویر درانجیر، آبدوغی، آباده، راور، لکرکوه، اقلید، انار و نیریز تهیه گردیده است (یافته‌های تحقیق). امید است نتایج بدست‌آمده بتواند اطلاعات مورد نیاز برنامه‌ریزان و بهره‌برداران را در این زمینه فراهم کند.